

CIENTÍFICS, ECÒLEGS, SINDICALISTES, L'ACUSEN

Icona, la llarga guerra contra la naturalesa

L'administració franquista creà en 1971 un organisme suposadament encarregat de conservar la riquesa forestal de l'estat, la vida vegetal. Era la continuïtat del vell Patrimoni Forestal, i les seues accions, amb el temps, serien profundament polèmiques.

Amb la ideologia de l'Escuela de Montes, fundada en 1847 a Villaviciosa de Odón (Madrid), i seguint les pautes dels seus fundadors, Agustín Pascual i Bernardo de la Torre Rojas, «padres de la ciencia forestal española», ambdós educats a Alemanya, els enginyers es llançaren a una desastrosa tasca: repoblar la terra tenint-ne en compte només els aspectes productius.

Pintar la façana al llop

L'u de gener d'enguany la Conselleria d'Agricultura de Lluís Font de Mora rebia les transferències d'ICO-

la naturalesa

Irresponsabilitat davant els incendis, destrosses naturals irreversibles, caciquisme forestal... ICONA actua com un flagell maleït sobre la nostra terra. Malgrat haver estat transferida

---

Ismael López

NA: un 50 per cent aproximadament del conjunt dels organismes de l'Institut. Per als serveis centrals quedaven, no obstant això, quasi els fonamentals. EL BOE del 15 de gener ho indicava: «Funcions que es reserva l'estat: 1. Legislació bàsica sobre monts, aprofitaments forestals i vies pecuàries... 2. L'establiment de les bases i la coordinació de la planificació general de l'activitat econòmica...». Entre d'altres.

Una any abans, la Conselleria havia elaborat un «Projecte de Pla d'Actuació per a la Restauració Forestal...», el pressupost del qual es xifrava en 791 milions de pessetes. El Pla, segons denunciava la Coordinadora per a la Defensa del Bosc, s'abordava «sense haver realitzat estudis previs sobre capacitat d'ús del sòl, risc d'erosió, etc.» I contenia aquest nociu destí forestal: 11 milions de *pinus halepensis* per plantar

Un negoci forestal mercantilista.

per tot el país, enfront de 60.000 car-rasques, només.

«És molt difícil precisar les desfe-tes que ha dut a terme l'ICONA, diu Toni Marzo, membre de la Coordi-nadora. I poder fer-ne un inventari, perquè són molt reacs a donar-ne da-des, a oferir un balanç de les seues ac-tivitats. El primer i únic balanç que en feren —hi afegeix— fou en 1976. Des de llavors no n'hi ha hagut un al-tre». I continua acusant: «Malgrat les transferències, els d'ICONA són els mateixos i segueixen aplicant les eternes tècniques de fora, les de l'es-cola austriaca i alemanya».

El món serà un desert, si no...

Un extermini conscient

La majoria dels més grans i valuosos boscs han desaparegut del tot a la major part d'Europa, el nord d'Àsia, el terç oriental i amplíssimes zones del nord-oest dels EUA.

De fa segles, es sap que la desforestació comporta una forta erosió del sòl, inundacions i canvis climàtics. Les enormes riuades que des de l'anti-guitat han assolat Xina septentrional es deuen, fonamentalment, a les tals produïdes durant les primeres dinasties.

Escriptors medievals i científics ja s'ocuparen d'aquest perill i predigue-ren amb exactitud els resultats d'una desforestació sense repoblació. Gra-víssim fenomen pel qual les fèrtils —en un altre temps— carenes del centre d'Itàlia s'han tornat àrides, sotmeses a inundacions regulars, en ocasions devastadores, des de que a l'Edat Mitjana desaparegué l'arbrat davant les grans necessitats de combustible, materials de construcció i terres de pasta-ra per a una població en alça.

Els boscs de Brasil han arribat a ocupar el 80 per cent del país, en 1965 havien estat reduïts al 58 per cent. Una davallada que mai no s'ha frenat. D'altra banda, en 1970, el president Nixon aprovà un augment del 60 per cent en la tala dels Boscs Nacionals USA per ajudar a cobrir les necessitats d'habitació.

La meitat dels arbres que es tallen al món s'empren com a combustible, més enllà del seu possible valor com a fusta. A hores d'ara, el procés de tala de boscs és més ràpid que el de reforestació i, segons el National Forest Ser-vice (Servei Nacional de Boscs) dels EUA, la demanda de productes fores-tals s'haurà doblat mundialment abans de l'any 2000. □

«Aquest estiu, inclús —recorda—, seguien fent tals rases, deixant les rames al peu de l'arbre, una causa bàsica de l'inici dels focs». Per a ell, per a molts, el caràcter d'ICONA és fora de tot dubte: «És encara un or-ganisme franquista que manté una estructura militar i classista». I on «és molt normal que els enginyers es perden en acudir a l'incendi, que no sàpien en quin poble es troben els de-pòsits d'aigua per transportar o que, fins i tot, es queden dins del jeep du-rant l'apagament, perquè no perta-nyen al medi. ¿Font de Mora?: Abans estava obert, però ara està deixant actuar Gonzalo Carbonell —director general de Desenvolupa-ment Agrari— i els enginyers d'ICO-NA», respon Toni Marzo.

El gran desastre laboral

A. M. ha treballat dos estius en partides d'extinció d'ICONA. Co-neix el terreny. I també denuncia: «ICONA és, segurament, la major il·legalitat laboral. Hi ha homes amb trenta anys de treball que mai no han vist un contracte. I, pitjor encara, després de les transferències, la seua situació laboral a penes no ha can-viat. I l'enxufisme: «sí, perquè en moltes brigades s'han detectat privi-legis, carnets del PSOE i UGT...»

«Per apagar focs —diu la nostra font— els treballadors han cobrat, aquest últim estiu, només 350 pesse-tes per hora. Per jugar-s'hi la pell. I enmig de la muntanya, sense mantes, durant els tres o quatre dies que pot durar el foc. I rebent a penes un en-trepà cada set hores... A més, els tre-balladors no tenen vacances en tot l'any i a l'hivern només lliuren la ves-prada del diumenge. És inhumà».

¿Però, és que ICONA és un nego-ci?, ¿guanya algú amb la seua pre-sència? «els incendis —diu A. M.— beneficien el mateix ICONA. Hi ha societats on, fins i tot els enginyers, això sí, d'una manera quasi imper-ceptible, són part i, inclús, amos. I tenen accés a importants comissions sorgides gràcies a l'explotació de les màquines, com ara les Caterpillar —una màquina la despesa diària de la qual pot elevar-se a 50.000 pesse-tes—. A més, poden influir en els in-teressos d'un ajuntament, en els d'al-gun grup de pressió, en la requalifica-ció del sòl, en la instal·lació de pisci-factories o apicultores...»

«Un altre gran negoci —explica— és també la venda de pins «distrets» de la repoblació per a certs vivers. Ai-xò és possible perquè no en controlen

les caixes quan arriben, les quals contenen milers de pins per a plantació. Fer desaparèixer, doncs, 12.000 pins —uns vuit milions de pessetes— no és gens difícil.»

La seua conclusió és rotunda: «L'actitud d'ICONA continua sent la d'un gran cacic, amb un comportament de clan, de màfia. Fins ara ho ha controlat tot. Amb la seua transferència, ha canviat el collar però no el gos».

Més incendis, més dunes

El Pla general de Repoblació Forestal presentat en la II República aspirava al fet que en els primers 55 anys es repoblaren 3 milions d'hectàrees. Però, derrocat el règim, fou també tallada qualsevol esperança. I les xifres s'han fet impressionants: avui comptem, a nivell d'estat, amb un milió menys de bosc que en la postguerra. D'ençà de 1961, han resultat destruïts, en l'estat, 31.000 Km² de foresta per un total de 85.000 incendis. I hem passat, en aquest segle, de vint-i-cinc milions d'hectàrees de bosc als vuit milions justos actuals. D'aquests —segons el Ministeri d'Agricultura— a penes un milió i mig són boscs de condicions òptimes

Pel que fa al País Valencià, durant la dècada 1974-1984 s'han produït més de cent incendis anuals i s'han cremat, d'ençà de 1970, unes 180.000

Franco, la gran escopeta per a ICONA. A la dreta, la indústria de la fusta, la gran beneficiària.

hectàrees de muntanya, de les quals 100.000 eren d'arbreda. Xifres que no s'han aturat. Com ho confirma l'última mostra facilitada per la Diputació de València: Hectàrees incendiades en 1984, 22.800; incendiades durant 1985, al voltant de 40.000».

L'actuació de l'ICONA davant aquesta plaga s'assembla un vertader talp, que boicoteja el desenvolupament del nostre bosc. Així ho pensa Joan Ramon Peris, secretari de la Unió de Llaureadors i Ramaders: «Sí, és cert, perquè teòricament és un organisme per a la defensa de la naturalesa, però fa tot lo contrari: prohibint als pobles que es proveesquen de llenya per a l'hivern, impeding que els ramats pasturen, muntant les històries dels vedats de caça... funciona sempre a esquenes del poble. En canvi, quan es crema un bosc paorosa-ment, ICONA no té vergonya de demanar solidaritat als pobles pròxims. Per a salvar una riquesa que els és negada sistemàticament».

«¿La Conselleria?: bona voluntat, intencions... —opina Peris—, però el problema és saber si tindran prou capacitat tècnica i financera». I si els homes de l'ICONA la deixaran fer. Perquè els mètodes, inclús amb Font

de Mora, «segueixen sent els mateixos», diuen.

Una metodologia permanentment rebutjada per biòlegs, ecòlegs, botànics... Amb un nefast resultat. Com aquest: utilització d'una tecnologia dura, mitjançant maquinària pesant, amb l'aplicació de la tècnica del subsolat amb decapat previ, un mètode que esmicola les calcàries, l'objectiu hipotètic del qual és afavorir el creixement dels pins impeding que els destorben altres plantes. Però de conseqüències terribles, ja que, segons el Consell Assessor del Medi Ambient, «els amargenaments i les roturacions accentuen l'erosió i destrueixen el subsòl. I un centímetre de sòl —precisa el CAMA— tarda a formar-se, per disgregació de la roca mare, entre 100 i 300 anys». I ICONA el destrossa només en uns minuts.

Però no passa res. ICONA dirà que és més ràpid, més segur, més barat. Inclús aquesta gran mentida: Que es creen més llocs de treball. Fals. Perquè del total de repoblacions realitzades, només un 20 per cent es fan a mà.

L'Estat espanyol és, de tot Europa, el que compta amb els majors problemes de desertització. Ho diu ICONA: «més del 25 per cent de la superfície espanyola pateix fenòmens greus d'erosió». I un altre 25 per cent més «ja està afectat per processos d'erosió moderada». Una terrible Saharització, que està afectant a passes de gegant el nostre país, i que la FAO, en el seu «Mapa Mundial del Risc», elaborat en 1977, ja va avisar, qualificant la zona valenciana com

L'efecte «smog»

La mort que pogué impedir el bosc

Etimològicament smog equival a smoke —fum— més fog —boira—. Però a la contaminació de l'aire sense intervenció de boira ja es denomina també normalment smog. És conseqüència d'una inversió tèrmica: una capa d'aire calent damunt d'una d'aire fred. La desaparició dels grans pulmons vegetals ajuda a produir-la, i actua com un factor determinant perquè la contaminació es desenvolupe mortalment.

• Dimarts, 26 d'octubre de 1948. Dmora —Pensilvània—, minúscula ciutat en l'abrupta vall del riu Monongahela: una inversió tèrmica deixà tancats el fum i la boira entre les espadades muntanyes veïnes. La situació fou letal. Els fums de la factoria local de fil d'aram, de les empreses de zinc i àcid sulfúric i de les instal·lacions d'acer, romangueren durant hores sobre tota la ciutat. Cobrint-la. Completament negra. La capa superior de la boira absorbí tota la calor del sol, formant encara més aire calent sobre el fred i intensificant la inversió. Sis mil persones emmalaltiren u conseqüència de la inhalació, vint-i-una moriren i moltes altres van veure retallada la seua vida.

• 1952. Londres: la combinació de la tradicional boira i la inversió tèrmica fou seguida d'un fred intens. Les cases augmentaren enormement el consum de combustible —carbó— i, per tant, la producció de fum. En l'atmosfera augmentà el contingut de diòxid de sofre: el doble de l'habitual. Prop de 4.000 defuncions han estat atribuïdes fins avui al criminal smog londinenc. □

Àngel Barbero: «Ja no podem estar sota sospita»

Opinions d'un director general

«**S**i serveix per a res l'ICONA?, ¡home!... ha d'inaver-li un organisme estatal que exerceix un paper coordinador. Cal regular les conques que travessen dues o més comunitats. Igualment, la flora i la fauna comuna. I, a més, cal mantenir les relacions internacionals i tenir cura de la qualitat dels nostres parcs nacionals... O bé la planificació de certs programes dins de l'economia nacional que han de ser dissenyats per l'estat. De tot això ha d'ocupar-se ICONA.»

• «Estem contractant estudis amb distintes universitats, amb les càtedres de geografia o geologia. Es ho assessorar-se amb tècnics i científics.»

• «Parlar d'espècies tradicionals és parlar també del pi i repoblar amb ell, encara que en aquesta vessant hi haja hagut carrasques abans. Cal no deixar-se endur per criteris de productivitat o conservaduristes. Ambdós extrems són contraproductius. Però hi ha necessitat de fusta. I caldrà veure si Espanya pot produir-la o no.»

• «La superfície que crema més en aquest país és de matollar i, és clar, els pins que són piròfits.»

• «Jo em pregunto si han servit per a alguna cosa aquests 30 milions que ha gastat la Generalitat valenciana en publicitat per a la prevenció d'incendis. Certament, redueix el descuit, però...»

• «Aquest any ha estat especialment dolent. Tenim dades per poder dir que s'ha disparat la superfície d'hectàrees cremades.»

• «A partir de les transferències, ens hem gastat molts diners i, tanmateix, la superfície perduda ha estat major.»

• «La Comunitat Valenciana és ara responsable. Nosaltres, no. Ella és ara la que tria les espècies per a la repoblació. Per tant, ara ja no podem estar sota sospita d'actituds arbitràries, d'actuar pel nostre compte. I tampoc no tenim ja el problema d'arribar tard per apagar un foc. Aquesta qüestió és ara compartida amb les comunitats autònomes.» □

«l'única d'Europa amb un risc molt alt de desertització». Fenomen al qual les reforestacions de l'Institut contribueixen contundentment.

Els plnodòlars

«Si, perquè ICONA no fa cas de les necessitats de les nostres muntanyes, ja que té una mentalitat mercantilista del bosc», diuen en la Universitat de València. «Els —afirmen— volen un paisatge en forma de tants metres cúbics de fusta. I per això necessiten un pi comercial, ràpid, vendible... que ací, a més, és una vegetació secundaríssima i que ve després de la degradació forestal. O també l'eucaliptus».

I, efectivament, tant Gonzalo Carbonell —un dels homes «més negres de la Conselleria, profundament enfrontat a UGT i amb fama de saber posar una cara diferent a cada interlocutor— com Santiago Reyna, germà de la subdirectora de *Las Provincias*, un dels caps de l'ICONA, estan d'acord a seguir les ordres centrals sobre reforestació. Consignes que, en allò que fa referència a la superfície estatal, han fet que d'ençà de 1940 el 97 per cent de la superfície repoblada ho haja estat amb pins i eucaliptus, i que només el 2,3 per cent s'haja repoblat amb espècies autòctones. Tot un rècord.

I és que el seu argument és el següent: «rendibilitat». Una tesi que, novament, torna a ser retrucada. «¿Rendibilitat? —diu un biòleg valencià—, que demostren amb xifres que el producte de l'explotació de les muntanyes els ha rendit el que desit-

javen». I amb tota la raó del món: perquè ara i sempre l'explotació de pins en aquest país no és rendible, i representa només 1,1 per cent en el total de la producció agrària.

«ICONA és una organització per a comercialitzar el bosc» —diu ara Vicent Pons, enginyer químic. I, pitjor encara, a causa de la desertització, pot arribar el moment en què patirem una inversió del clima. Un fenomen conegut com l'efecte *smog*, ja que, si no hi ha una massa forestal compacta que pugui absorbir la contaminació atmosfèrica, els gasos poden quedar acumulats en la part baixa, sense poder pujar». I això pot originar «pluges àcides, com ha succeït en el cas dels boscos de Morella. ICONA —remata— no té criteris polítics forestals».

L'inventari de desastres de l'ICONA és interminable. Per exemple, els

tallafocs: en 1984 l'Institut gastà 6.178 milions de pessetes, amb els quals tenia previst obrir 40.000 hectàrees de tallafocs. Franges que incrementaran encara més l'erosió i que «no serveixen a penes per a res, perquè una pinya pot saltar 20 metres o més i incendiar l'àrea confrontant». O les pistes forestals, que en la major part només serveixen per a facilitar l'eixida de la fusta acumulada després d'un incendi. O la utilització d'ous enverinats —Comatox— per a l'extinció dels animals perjudicials. O la fumigació de les pinades amb DDT, un producte rigorosament prohibit per l'OMS. O...

«Necessitem que ICONA desaparega —diuen els mitjans consultats—, que s'acabe el seu poder de petits feus, de taifes agràries. I sabem que costarà, perquè es resisteix a perdre el seu vell paper d'amo.» □